

Andrij Kosyło

Nowa ustawa o adwokaturze na Ukrainie

Palestra 58/1-2(661-662), 162-169

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

A Adwokatura za granicą

Andrij Kosyło

NOWA USTAWA O ADWOKATURZE NA UKRAINIE

15 sierpnia 2012 r. na Ukrainie weszła w życie nowa ustawa o adwokaturze¹. Ustawa zasadniczo zmienia zasady ustroju i funkcjonowania tej instytucji: powołano samorząd zawodowy adwokatów, ustalono nowe zasady dostępu do zawodu oraz odpowiedzialności dyscyplinarnej, wprowadzono nowe formy wykonywania zawodu oraz dodatkowe gwarancje wykonywania zawodu, uregulowano kwestię świadczenia pomocy prawnej przez adwokatów zagranicznych. Ustawa znacznie wzmocniła pozycję adwokatury na Ukrainie i stworzyła przesłanki do jej usytuowania w systemie prawnym jako skutecznej instytucji służącej ochronie praw człowieka i sprawnemu funkcjonowaniu wymiaru sprawiedliwości.

DOTYCHCZASOWE REGULACJE

W okresie ostatniego 20-lecia na Ukrainie obowiązywała ustawa o adwokaturze z 19 grudnia 1992 r. (dalej: poprzednia ustawa)².

Zgodnie z tą ustawą sprawy związane z przeprowadzaniem egzaminów adwokackich oraz prowadzeniem postępowania dyscyplinarnego w stosunku do adwokatów należały do właściwości regionalnych komisji kwalifikacyjno-dyscyplinarnych adwokatury (jako organów pierwszej instancji) oraz Naczelnej Komisji Kwalifikacyjnej Adwokatury (jako instancji odwoławczej). Do składu komisji wchodził oprócz adwokatów także sędziowie, przedstawiciele Ministra Sprawiedliwości oraz samorządu terytorialnego

¹ Ustawa o adwokaturze i zawodzie adwokata z 5 lipca 2012 r.; w języku ukraińskim: Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 № 5076-VI // Офіційний вісник України від 23.08.2012 2012 р., № 62, стор. 17; adres internetowy (Internetowy System Aktów Prawnych Parlamentu Ukrainy), pod którym znajduje się tekst ustawy: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5076-17/paran3#n3>

² Закон України «Про адвокатуру» від 19 грудня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України 1993, N9 від 02.03.1993. Zob. poprzednią ukraińską ustawę o adwokaturze z 19 grudnia 1992 r.: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2887-12>

(przedstawiciel rady obwodu). Każda z regionalnych komisji składała się z dwóch izb: egzaminacyjnej i dyscyplinarnej. Do składu izby egzaminacyjnej wchodziło 11 członków, z których 5 było adwokatami, natomiast do izby dyscyplinarnej – 9 członków, z których 6 było adwokatami.

Poprzednia ustawa nie mówiła nic o samorządzie zawodowym adwokatów³. Jednakże niezależnie od braku regulacji ustawowych samorząd adwokacki na Ukrainie istniał, chociaż w okrojonej wersji. Był on reprezentowany przez Zjazd Adwokatów Ukrainy oraz regionalne walne zgromadzenia adwokatów. Brakowało natomiast samorządowych organów wykonawczych i kontrolnych, które by działały w okresie poza obradowaniem Zjazdu Adwokatów Ukrainy oraz regionalnych walnych zgromadzeń. Jednym z impulsów tworzenia samorządu zawodowego adwokatów był art. 131 Konstytucji Ukrainy z 28 czerwca 1996 r.⁴, mówiący o tym, że Zjazd Adwokatów Ukrainy wybiera do składu Wyższej Rady Sprawiedliwości Ukrainy⁵ trzech członków. Drugą podstawą prawną tworzenia organów samorządowych, w tym przypadku regionalnych walnych zgromadzeń adwokatów, był pkt 11 Zasad o kwalifikacyjno-dyscyplinarnej komisji adwokatury, zatwierdzonych dekretem Prezydenta Ukrainy z 5 maja 1993 r., który mówił o tym, że członkowie komisji kwalifikacyjno-dyscyplinarnej – adwokaci – wybierani są przez Walne Zgromadzenie (konferencję) adwokatów regionu (Autonomicznej Republiki Krym, obwodu, miast Kijowa i Sewastopola)⁶. Obydwa te przepisy były podstawą do zwoływania regionalnych walnych zgromadzeń adwokatów oraz Zjazdu Adwokatów Ukrainy. Pierwszy Zjazd Adwokatów Ukrainy odbył się w 1998 r. Jednakże w dalszym ciągu brakowało ustawowych regulacji w zakresie zwoływania i funkcjonowania regionalnych walnych zgromadzeń adwokatów oraz Zjazdu Adwokatów Ukrainy. Spowodowało to, że tę lukę prawną wypełniła Naczelna Komisja Kwalifikacyjna Adwokatury, która mimo tego, że w świetle ustawy o adwokaturze nie posiadała takich uprawnień, uchwaliła tryb wybierania delegatów na Zjazd Adwokatów Ukrainy⁷.

Brak samorządu zawodowego adwokatów na Ukrainie skutkowało trudną sytuacją adwokatury, negowaniem potrzeby regulowania zawodu adwokata, słabą pozycją adwokata w postępowaniu sądowym, zwłaszcza w postępowaniu karnym⁸. Najlepiej świadczy o tym orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Ukrainy z 16 listopada 2000 r., w którym sąd do-

³ A. Kosyło, *Dostęp do zawodu adwokata w prawie polskim, ukraińskim, białoruskim i rosyjskim*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2010, s. 54.

⁴ Tekst Konstytucji Ukrainy z 28 czerwca 1996 r. można znaleźć pod adresem <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

⁵ Organ o funkcjach podobnych do polskiej Krajowej Rady Sądownictwa.

⁶ Указ Президента України «Про Положення про кваліфікаційно-дисциплінарну комісію адвокатури та Положення про Вищу кваліфікаційну комісію адвокатури» // Українська Інвестиційна Газета 2007, N8 від 26.02.2007; останні зміни в: Офіційний вісник Президента України 2010, 28 від 19.10.2010.

⁷ Рішення Вищої кваліфікаційної комісії адвокатури України «Про затвердження Порядку обрання делегатів З'їзду адвокатів України» від 21 липня 2006 р. № IV/22-4.1; Роз'яснення Вищої кваліфікаційної комісії адвокатури України „Про легітимність зборів адвокатів по обранню членів кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури” № IV/18-3.3 від 10 лютого 2006 р.

⁸ Por.: A. Kosyło, *Niezależność adwokatury a wymiar sprawiedliwości (analiza komparatystyczna prawa polskiego i ukraińskiego)*, (w:) *Wzmocnienie niezależności sędziowskiej w Polsce i na Ukrainie w dobie przemian*, red. M. J. Gondek, A. Kosyło, R. Pelewicz, Tarnobrzeg 2008, s. 121–127.

końca wykładni art. 59 Konstytucji i stwierdził, że obrońcą w postępowaniu karnym może być nie tylko adwokat, ale także i inny specjalista w dziedzinie prawa zgodnie z ustawą⁹. Doprowadziło to do tego, że w ciągu kilku lat sądy dopuszczały jako obrońców w sprawach karnych wszystkie osoby po wyższych studiach prawniczych, a w niektórych przypadkach nawet studentów ostatnich lat studiów prawniczych. Sytuacja częściowo została naprawiona przez Sąd Najwyższy Ukrainy, który w swoim postanowieniu z 24 października 2003 r. stwierdził, że inni specjaliści w dziedzinie prawa będą mogli występować jako obrońcy w postępowaniu karnym dopiero po uchwaleniu ustawy, która uregulowałaby status takich specjalistów¹⁰. Słabej pozycji adwokatów sprzyjały także regulacje poszczególnych kodeksów postępowania sądowego, w świetle których pełnomocnikiem strony w postępowaniu cywilnym, gospodarczym, sądownoadministracyjnym, w sprawach o wykroczenia, a nawet pokrzywdzonego lub powoda czy pozwanego w postępowaniu karnym mogła być każda osoba fizyczna posiadająca pełną zdolność cywilnoprawną¹¹.

POWOŁANIE SAMORZĄDU ZAWODOWEGO ADWOKATÓW

Zgodnie z ustawą wszyscy adwokaci są zrzeszeni w Narodowym Stowarzyszeniu Adwokatów Ukrainy (dalej: NSAU). Stowarzyszenie to posiada status osoby prawnej. NSAU jest powoływane przez Zjazd Adwokatów Ukrainy, nie może być ono reorganizowane lub likwidowane inaczej aniżeli na podstawie wprowadzenia odpowiednich zmian do ustawy o adwokaturze. Prezesem NSAU jest Prezes Rady Adwokatów Ukrainy z urzędu.

Narodowe Stowarzyszenie Adwokatów Ukrainy działa poprzez organy samorządu zawodowego adwokatów, którymi zgodnie z ustawą są:

- na szczeblu ogólnokrajowym: 1) Zjazd Adwokatów Ukrainy, 2) Rada Adwokatów Ukrainy, 3) Naczelna Komisja Rewizyjna, 4) Naczelna Komisja Kwalifikacyjno-Dyscyplinarna;
- na szczeblu regionalnym: 1) konferencja adwokatów regionu, 2) rada adwokatów regionu, 3) komisja rewizyjna adwokatów regionu, 4) regionalna komisja kwalifikacyjno-dyscyplinarna adwokatury.

⁹ Рішення Конституційного Суду України в справі *Про право вільного вибору захисника від 16 листопада 2000 року* // Офіційний Вісник України, 2000, № 47 с. 132. Dodatkowo zob. Orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Ukrainy z 30 września 2009 r., <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v023p710-09/paran54#n54>

¹⁰ Постанова Пленуму Верховного Суду України № 8 від 24 жовтня 2003 р. *Про застосування законодавства, яке забезпечує право на захист у кримінальному судочинстві* // Вісник Верховного Суду України, 2003, № 6.

¹¹ Zob.: A. Kosyło, *Pomoc prawna w demokratycznym państwie prawnym: regulacje unijne, polskie oraz ukraińskie*, (w:) *Ius et amicitia. Materiały Pierwszego Polsko-Ukraińskiego Forum Prawniczego*, Tarnobrzeg 2006, s. 185. Należy zwrócić uwagę na to, że w świetle regulacji ukraińskich kodeksów postępowania sądowego pełnomocnikiem strony w postępowaniu cywilnym, gospodarczym, sądownoadministracyjnym, w sprawach o wykroczenia nadal może być każda osoba fizyczna posiadająca pełną zdolność cywilnoprawną. Jednakże zmianie uległy regulacje procedury karnej. Od 19 listopada 2012 r. na Ukrainie wszedł w życie nowy kodeks postępowania karnego, zgodnie z którym pełnomocnikiem pokrzywdzonego, powoda oraz pozwanego w postępowaniu karnym może być wyłącznie adwokat (w przypadku jeżeli pokrzywdzonym, powodem lub pozwany jest osoba prawna, pełnomocnikiem może być także jej pracownik) – art. 58, 63 ukraińskiego k.p.k. Zob.: *Кримінальний процесуальний кодекс України* від 13.04.2012 № 4651-VI // Офіційний вісник України від 25.05.2012 2012 р., № 37, стр. 11, <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/paran3#n3>

Do składu organów samorządu zawodowego mogą być wybierani wyłącznie adwokaci.

Naczelnym organem samorządu adwokackiego na Ukrainie jest Zjazd Adwokatów Ukrainy. Zjazd składa się z delegatów wybieranych przez regionalne konferencje adwokatów. Jest on zwoływany nie rzadziej niż raz na trzy lata. Do kompetencji Zjazdu Adwokatów Ukrainy w szczególności należy: 1) powołanie i odwołanie Prezesa Rady Adwokatów Ukrainy i jego zastępców, Prezesa Naczelnej Komisji Kwalifikacyjno-Dyscyplinarnej Adwokatury i jego zastępców, Prezesa i wszystkich członków Naczelnej Komisji Rewizyjnej, 2) uchwalenie Statutu NSAU oraz zmian do niego, 3) uchwalenie zasad etyki adwokackiej, 4) uchwalenie regulaminów Rady Adwokatów Ukrainy, Naczelnej Komisji Kwalifikacyjno-Dyscyplinarnej Adwokatury, Naczelnej Komisji Rewizyjnej, 5) powołanie trzech członków Wyższej Rady Sprawiedliwości Ukrainy.

W okresach pomiędzy zwołaniem Zjazdów Adwokatów Ukrainy funkcje naczelnego organu samorządu zawodowego adwokatów pełni Rada Adwokatów Ukrainy. Do jej składu wchodzi 30 członków. Każda regionalna konferencja adwokatów powołuje po jednym członku (razem 27), natomiast prezesa i jego dwóch zastępców powołuje Zjazd Adwokatów Ukrainy.

Do zadań Naczelnej Komisji Kwalifikacyjno-Dyscyplinarnej należy rozpoznawanie skarg od decyzji regionalnych komisji kwalifikacyjno-dyscyplinarnych. Podobnie jak w przypadku Rady Adwokatów Ukrainy, Naczelna Komisja Kwalifikacyjno-Dyscyplinarna składa się z 30 członków. Każda regionalna konferencja adwokatów powołuje po jednym członku, natomiast prezesa i jego dwóch zastępców powołuje Zjazd Adwokatów Ukrainy.

Zadaniem Naczelnej Komisji Rewizyjnej jest sprawowanie kontroli nad działalnością finansowo-gospodarczą zarówno naczelnych, jak i regionalnych organów samorządu zawodowego adwokatów. Naczelna Komisja Rewizyjna podlega bezpośrednio Zjazdowi Adwokatów Ukrainy. Wszystkich jej członków wybiera Zjazd Adwokatów Ukrainy.

Na szczeblu regionalnym wyższym organem samorządu zawodowego adwokatów jest konferencja adwokatów regionu, która reprezentuje wszystkich adwokatów mających siedzibę w danym regionie. Liczbę delegatów konferencji oraz tryb ich wybierania określa Rada Adwokatów Ukrainy. Konferencja adwokatów regionu: 1) powołuje i odwołuje prezesa oraz członków rady adwokatów regionu, po jednym przedstawicielu adwokatów regionu do Rady Adwokatów Ukrainy oraz Naczelnej Komisji Kwalifikacyjno-Dyscyplinarnej, prezesa i członków regionalnej komisji kwalifikacyjno-dyscyplinarnej oraz rewizyjnej, 2) wybiera delegatów na Zjazd Adwokatów Ukrainy oraz pełni inne funkcje zgodnie z ustawą.

Rada adwokatów regionu jest organem wykonawczym samorządu na szczeblu regionalnym. Regionalna komisja rewizyjna z kolei sprawuje kontrolę nad działalnością finansowo-gospodarczą regionalnej rady adwokatów i regionalnej komisji kwalifikacyjno-dyscyplinarnej. Zadania oraz skład regionalnych komisji kwalifikacyjno-dyscyplinarnych zostały opisane niżej.

DOŚWIADCZENIE DO ZAWODU ADWOKATA

W świetle nowej ustawy adwokatem może zostać osoba fizyczna, która ukończyła wyższe studia prawnicze, włada językiem urzędowym, posiada co najmniej dwuletnie doświadczenie pracy w dziedzinie prawa, złożyła egzamin adwokacki, odbyła staż ad-

wokacki, złożyła ślubowanie adwokata Ukrainy oraz otrzymała świadectwo o prawie wykonywania zawodu adwokata.

Ustawa określiła przesłanki negatywne dostępu do zawodu, zgodnie z którymi adwokatem nie może być ten, kto: 1) jest karany za popełnienie przestępstwa, za które skazano go na karę pozbawienia wolności (z wyjątkiem przestępstw o niskim zagrożeniu¹²); 2) został ograniczony w zdolności cywilnoprawnej lub pozbawiony przez sąd zdolności cywilnoprawnej; 3) został pozbawiony prawa wykonywania zawodu adwokata – w okresie dwóch lat od momentu podjęcia uchwały o skreśleniu go z listy adwokatów; 4) został zwolniony ze stanowiska sędziego, prokuratora, śledczego, notariusza, ze służby państwowej lub samorządowej za naruszenie ślubowania lub popełnienie czynu korupcyjnego – w okresie trzech lat od momentu takiego zwolnienia.

Ponadto adwokat nie może pracować w urzędach i sądach, pełnić służby wojskowej, wykonywać zawodu notariusza lub biegłego sądowego. W razie zatrudnienia na ww. stanowiskach adwokat powinien zawiesić wykonywanie zawodu adwokata.

PRZEPROWADZENIE EGZAMINU ADWOKACKIEGO ORAZ POSTĘPOWANIA DYSCYPLINARNEGO

Do zadań związanych z przeprowadzaniem egzaminów adwokackich oraz pociąganiem adwokatów do odpowiedzialności dyscyplinarnej zostały powołane komisje kwalifikacyjno-dyscyplinarne adwokatury. Takie komisje są tworzone przy każdej regionalnej radzie adwokackiej. Członków komisji wybiera konferencja adwokatów regionu. Komisje kwalifikacyjno-dyscyplinarne składają się z dwóch izb: egzaminacyjnej i dyscyplinarnej. Członkiem komisji może zostać adwokat z co najmniej pięcioletnim doświadczeniem wykonywania zawodu adwokata. Przypomnę, że dotychczasowe regulacje przewidywały, że do składu komisji kwalifikacyjno-dyscyplinarnych wchodziło nie tylko adwokaci, ale również sędziowie, przedstawiciele Ministra Sprawiedliwości oraz samorządu terytorialnego. Z dwudziestu członków komisji dziewięciu nie było adwokatami. Natomiast nowa regulacja przewiduje, że do składu komisji wchodzi wyłącznie adwokaci. Ciekawy wydaje się fakt, że obecne regulacje ukraińskie przypominają polskie z okresu przed nowelizacją ustawy Prawo o adwokaturze w 2005 r.¹³

STAŻ ADWOKACKI

Ciekawym rozwiązaniem jest to, że osoba po złożeniu egzaminu adwokackiego musi jeszcze odbyć staż u adwokata według skierowania regionalnej rady adwokackiej. Kierownikiem stażu może być adwokat, który wykonuje zawód adwokata przez

¹² Zgodnie z art. 12 ukraińskiego kodeksu karnego przestępstwa o niskim zagrożeniu (w dosłownym tłumaczeniu „przestępstwa niskiej ciężkości”) są to przestępstwa, za które została przewidziana kara w postaci pozbawienia wolności na okres do lat dwóch bądź inna mniej surowa kara z wyjątkiem kary podstawowej w postaci grzywny w wysokości powyżej 51 hrywien.

¹³ Por.: Z. Krzeziński, *Prawo o adwokaturze. Komentarz*, Warszawa 1998, s. 143–144. Bardziej szczegółowo nt. zmian polskiej ustawy prawo o adwokaturze w 2005 r. zob.: A. Kosyło, *Dostęp do zawodu*, s. 166–173.

okres co najmniej pięciu lat. Celem odbycia stażu jest weryfikacja tego, czy kandydat jest przygotowany do samodzielnego wykonywania zawodu. Staż trwa sześć miesięcy. Następnie staż jest oceniany przez radę adwokacką, która podejmuje jedną z dwóch decyzji: 1) o wydaniu osobie świadectwa o prawie wykonywania zawodu adwokata¹⁴ lub 2) o przedłużeniu stażu na okres od jednego do trzech miesięcy. Z wymogu odbycia stażu zwolnione są tylko osoby, które przez co najmniej rok pracowały jako pomocnik adwokata. Staż adwokacki w świetle nowej ukraińskiej ustawy o adwokaturze ma podobne zadania jak aplikacja adwokacka w prawie polskim, jednakże jego głównym zadaniem nie jest przygotowanie kandydata do samodzielnego wykonywania zawodu, lecz weryfikacja tego, czy kandydat może taki zawód samodzielnie wykonywać.

POMOCNIK ADWOKATA

Institucja pomocnika adwokata w prawie ukraińskim została wprowadzona na mocy poprzedniej ustawy z 1992 r. i w świetle nowej ustawy nie uległa znaczącym zmianom¹⁵. Chociaż są pewne podobieństwa pomiędzy tą instytucją a instytucją aplikanta adwokackiego w prawie polskim, ich funkcje nieco się różnią. Pomocnikiem adwokata może zostać absolwent wyższych studiów prawniczych¹⁶. Relacje pomiędzy pomocnikiem adwokata a adwokatem, biurem adwokackim lub zrzeszeniem adwokatów są oparte na podstawie stosunku pracy. Do zadań pomocnika adwokata należy wykonywanie zadań powierzonych mu przez adwokata w sprawach prowadzonych przez adwokata, z wyjątkiem tych, które należą do jego kompetencji procesowych. Ustawa nic nie mówi o obowiązkowym szkoleniu pomocników adwokatów na kształt polskiej aplikacji prawniczej, raczej wskazuje, że obowiązki pomocnika adwokata określa jego patron lub kancelaria, w której jest zatrudniony. Po dwóch latach pracy na stanowisku pomocnika adwokata kandydat może przystąpić do egzaminu adwokackiego. Kandydata, który pracował jako pomocnik adwokata po złożeniu egzaminu adwokackiego, nie dotyczy obowiązek odbycia sześciomiesięcznego stażu adwokackiego.

FORMY WYKONYWANIA ZAWODU ADWOKATA

Zgodnie z nową ustawą zawód adwokata może być wykonywany w jednej z trzech form: indywidualnie, w formie biura adwokackiego oraz w formie zrzeszenia adwoka-

¹⁴ Równoznaczne z polskim pojęciem „wpis na listę adwokatów”.

¹⁵ Пор.: Варфоломєєва Т.В., Гончаренко С.В., *Науково-практичний коментар до Закону України «Про адвокатуру»*. Законодавство про адвокатуру та адвокатську діяльність. – Київ: Юрінком Інтер, 2003. – с. 45–48.

¹⁶ Podobnie jak w przypadku adwokata, pomocnikiem adwokata nie może być ten, kto: 1) jest karany za popełnienie przestępstwa, za które skazano go na karę pozbawienia wolności (z wyjątkiem przestępstw o niskim zagrożeniu); 2) został ograniczony lub pozbawiony przez sąd zdolności cywilnoprawnej; 3) został pozbawiony prawa wykonywania zawodu adwokata – w okresie dwóch lat od momentu podjęcia decyzji o skreśleniu go z listy adwokatów; 4) został zwolniony ze stanowiska sędziego, prokuratora, śledczego, notariusza, ze służby państwowej lub samorządowej za naruszenie ślubowania lub popełnienie czynu korupcyjnego – w okresie trzech lat od momentu takiego zwolnienia. Ponadto pomocnik adwokata nie może pracować w urzędach i sądach, pełnić służby wojskowej, wykonywać zawodu notariusza lub biegłego sądowego.

tów. W przypadku indywidualnego wykonywania zawodu adwokat uważany jest za osobę samozatrudnioną i świadczy pomoc prawną jako osoba fizyczna.

Założycielem biura adwokackiego może być tylko jeden adwokat. Biuro posiada osobowość prawną i odpowiednio to biuro występuje jako strona umowy z klientem. Podobnie jest w przypadku zrzeczenia adwokatów: również posiada ono osobowość prawną, i to właśnie zrzeczenie występuje jako strona umowy. Podstawowa różnica pomiędzy biurem adwokackim a zrzeczeniem jest taka, że założycielem (właścicielem) biura adwokackiego może być tylko jeden adwokat, natomiast zrzeczenia adwokatów – kilku adwokatów. Biuro adwokackie oraz zrzeczenie adwokatów mogą zlecać prowadzenie spraw innym adwokatom, którzy nie są ich założycielami (wspólnikami), na podstawie umów cywilnoprawnych.

Ustawa uregulowała sprawę prowadzenia Krajowego Rejestru Adwokatów Ukrainy. Zadanie to zostało przekazane Radzie Adwokatów Ukrainy¹⁷.

GWARANCJE WYKONYWANIA ZAWODU

Postępowanie karne w stosunku do adwokata może być wszczęte wyłącznie przez szefa prokuratury obwodowej lub Prokuratora Generalnego. W razie zatrzymania adwokata lub zastosowania w stosunku do niego środka zapobiegawczego organ, który dokonał czynności, powinien niezwłocznie poinformować o tym odpowiednią regionalną radę adwokacką. W razie przeprowadzenia przeszukania mieszkania lub innej własności adwokata, pomieszczeń kancelarii, sąd w swoim postanowieniu powinien zaznaczyć, jakie dokładnie rzeczy lub dokumenty są poszukiwane. Podczas takiego przeszukania powinien być obecny przedstawiciel regionalnej rady adwokackiej¹⁸.

Przeprowadzenie w stosunku do adwokata czynności operacyjno-rozpoznawczych lub śledczych, co zgodnie z procedurą karną wymaga zgody sądu, jest możliwe wyłącznie na podstawie orzeczenia sądu, które zapadło na wniosek szefa prokuratury obwodowej lub Prokuratora Generalnego¹⁹.

Na mocy nowej ustawy wprowadzono odpowiedzialność dla urzędników za popełnienie wykroczenia polegającego na odmowie udzielenia odpowiedzi na pisemne zapytanie adwokata lub udzielenie odpowiedzi na takie zapytanie z naruszeniem terminu²⁰. Ustawa przewiduje pięciodniowy termin udzielenia odpowiedzi na zapytanie adwokata. W uzasadnionych wypadkach termin ten może być wydłużony maksymalnie do dwudziestu dni.

¹⁷ Dotychczas rejestr prowadziła Naczelna Komisja Kwalifikacyjna. Jest on dostępny pod adresem: <http://www.vkka.gov.ua/index.php?page=katalogall>. W świetle nowych przepisów rejestr powinien być dostępny na stronie Narodowego Stowarzyszenia Adwokatów Ukrainy.

¹⁸ Bardziej szczegółowo na temat naruszenia praw adwokatów zob. orzecznictwo sądów ukraińskich w tym zakresie: *Адвокатура в рішеннях українських судів: Бібліотека адвоката* / За заг. Ред. С.Ф. Сафулька. – Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2008. – 240 с.

¹⁹ Struktura prokuratury na Ukrainie składa się z trzech szczebli: rejonowego, obwodowego i Prokuratury Generalnej.

²⁰ W szczególności wprowadzono zmiany do art. 212-3 ukraińskiego kodeksu wykroczeń. Maksymalna kara za popełnienie tego rodzaju wykroczenia stanowi 1360 hrywien, co się równa ok. 540 złotych.

WYKONYWANIE ZAWODU NA TERYTORIUM UKRAINY PRZEZ ADWOKATÓW ZAGRANICZNYCH

Nowe dla prawa ukraińskiego są regulacje w zakresie wykonywania zawodu adwokata przez adwokatów zagranicznych. Temu zagadnieniu został poświęcony cały Rozdział VIII ustawy.

W świetle powyższych przepisów adwokat zagraniczny może wykonywać zawód na terytorium Ukrainy po wpisaniu go do Krajowego Rejestru Adwokatów Ukrainy. W tym celu adwokat zagraniczny składa wniosek oraz odpowiednie dokumenty do właściwej ze względu na jego miejsce zamieszkania lub przebywania na terytorium Ukrainy komisji kwalifikacyjno-dyscyplinarnej adwokatury. Szczegółową listę dokumentów, które powinien złożyć adwokat zagraniczny, zatwierdza Rada Adwokatów Ukrainy.

Ustawa wymienia przesłanki, które mogą stanowić przeszkodę wpisania adwokata zagranicznego do Krajowego Rejestru Adwokatów Ukrainy (dalej: Rejestr), są to m.in.: 1) uchwała komisji kwalifikacyjno-dyscyplinarnej adwokatury o wykluczeniu danych adwokata zagranicznego z Rejestru – w okresie dwóch lat od momentu wydania uchwały; 2) uchwała komisji kwalifikacyjno-dyscyplinarnej adwokatury o skreśleniu adwokata z listy adwokatów – w okresie dwóch lat od momentu skreślenia; 3) niezłożenie wymaganych dokumentów lub złożenie niewłaściwych dokumentów.

Uchwała o dokonaniu wpisu lub odmowie wpisu adwokata zagranicznego do Rejestru powinna być podjęta przez izbę egzaminacyjną komisji kwalifikacyjno-dyscyplinarnej adwokatury w terminie dziesięciu dni od momentu złożenia wniosku. Uchwała o odmowie dokonania wpisu może być zaskarżona do Naczelnej Komisji Kwalifikacyjno-Dyscyplinarnej Adwokatury lub do sądu w terminie 30 dni.

Zgodnie z ustawą adwokat zagraniczny wpisany do Rejestru może świadczyć pomoc prawną na terytorium Ukrainy w tym samym zakresie co adwokaci ukraińscy. Korzysta on z takiej samej ochrony oraz gwarancji wykonywania zawodu, jak adwokaci Ukrainy. Podlega on także odpowiedzialności dyscyplinarnej, z tym że kary dyscyplinarne w stosunku do adwokata zagranicznego zostały ograniczone tylko do dwóch rodzajów: 1) pouczenia lub 2) skreślenia z Rejestru.

Bez wątplenia największym osiągnięciem nowej ukraińskiej ustawy o adwokaturze jest powołanie samorządu zawodowego adwokatów. Jest to ważny krok do wzmocnienia tej instytucji. Ponadto na uwagę zasługują nowe gwarancje wykonywania zawodu adwokata, takie jak możliwość wszczęcia postępowania karnego w stosunku do adwokata wyłącznie przez prokuratora obwodowego lub Prokuratora Generalnego, wprowadzenie odpowiedzialności za popełnienie wykroczenia dla urzędników, którzy nie reagują na pisemne zapytania adwokata. Z kolei regulacje w zakresie wykonywania zawodu adwokata na terytorium Ukrainy przez adwokatów zagranicznych, w tym adwokatów polskich, stworzyły nowe możliwości dla swobodnego przepływu usług, łącznie z krajami UE, oraz usprawnienia międzynarodowego obrotu gospodarczego.